

Prawo w turystyce

zmiany w prawie

PRZEWOŹNICY

➔ **PAKIET ROZPORZĄDZEŃ DLA LOTNICTWA UREGULUJE KWESTIE BEZPIECZEŃSTWA.** 29 kwietnia wszedł w życie nowy pakiet rozporządzeń wykonawczych do Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 300/2008 z dnia 11.03.2008 r. w sprawie wspólnych zasad w dziedzinie ochrony lotnictwa cywilnego i uchylającego rozporządzenie (WE) 2320/2002. Zastąpi on dotychczas obowiązujące przepisy UE w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego, tj. rozporządzenia 2320/2002, 820/2008, 1217/2003, 1486/2003, 1138/2004. Najistotniejsze zmiany uregulowane tymi aktami dotyczyć będą kontroli bezpieczeństwa pasażerów i bagażu, ochrony ładunków oraz poczty, zaopatrzenia pokładowego i zaopatrzenia portu lotniczego oraz szkoleń w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego.

➔ **CZAS PRACY KIEROWCÓW WEDŁUG WZORU.** Od 14 maja obowiązuje Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15.04.2010 r. w sprawie systemu oceny ryzyka podmiotów wykonujących przewóz drogowy w zakresie występowania naruszeń dotyczących czasu prowadzenia pojazdu, obowiązkowych przerw i czasu odpoczynku kierowców (Dz.U. nr 72, poz. 462). Określa ono system oceny ryzyka podmiotów wykonujących przewóz drogowy w zakresie występowania naruszeń dotyczących czasu prowadzenia pojazdów, obowiązkowych przerw i długości trwania odpoczynku kierowców.

➔ **PLANY LOTU NIE DLA WSZYSTKICH.** 30 czerwca wejdzie w życie Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 21.04.2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przepisów ruchu lotniczego (Dz.U. nr 72, poz. 463). Wskazuje ono podmioty, których nie dotyczy obowiązek składania planu lotu.

KSIEGOWOŚĆ

➔ **BĘDZIE ŁATWIEJ Z FAKTURAMI.** W dniu 16 marca rada Ecofin zawarła porozumienie w sprawie dyrektywy mającej na celu unowocześnienie wymogów związanych z wystawianiem faktur VAT. Faktury papierowe i elektroniczne będą traktowane w identyczny sposób. Do tej pory zasady ich wystawiania były skomplikowane i utrudniały wystawianie wersji elektronicznych w handlu transgranicznym.

IMPREZY MASOWE

➔ **SĄ JUŻ NOWE REGULACJE DOTYCZĄCE SPOSOBU PRZEKAZYWANIA INFORMACJI DOTYCZĄCYCH BEZPIECZEŃSTWA.** Od 6 kwietnia obowiązuje Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie przekazywania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych (Dz.U. nr 54, poz. 329). Przekazuje się je za pomocą środków komunikacji elektronicznej albo przez bezpośrednie doręczenie do najbliższego komisariatu lub komendy powiatowej (miejskiej, rejonowej) policji. Rozporządzenie określa sposób przekazywania tych informacji.

Prawo cywilne | Stanowisko MSiT w sprawie obowiązków biur w przypadku siły wyższej rodzi kontrowersje

Ministerstwo wprowadza biura w błąd?

Kiedy chmura pyłu wulkanicznego spariżowała przestrzeń powietrzną, MSiT wydało komunikat niekorzystny dla biur. Co więcej budzący również wiele wątpliwości natury prawnej.

✎ Joanna Torbé

Kiedy okazało się, że w związku z „kryzysem wulkanicznym” część wycieczek ma problem z powrotem z zagranicznych wojaży, MSiT wydało komunikat, w którym w części dotyczącej sytuacji tych klientów czytamy: „(...)zgodnie z ustawą o usługach turystycznych organizator turystyki ma obowiązek udzielenia w czasie trwania imprezy turystycznej pomocy poszkodowanemu klientowi. W przypadkach, w których klienci biur podróży wyjechali już na wyjazd turystyczny i nie mogą powrócić do kraju, organizator wyjazdu powinien, bez obciążania turystów dodatkowymi kosztami, zapewnić im opiekę swojego przedstawiciela oraz zagwarantować nocleg wraz z wyżywieniem do czasu powrotu do Polski.”

Świadczenie zastępcze to nie świadczenie dodatkowe

Po pierwsze należałoby zapytać co oznacza sformułowanie „zgodnie z ustawą” – jakie przepisy mieli na myśli twórcy komunikatu? Można tylko domniemywać, wyczytując się w treść komunikatu, że najprawdopodobniej chodziło o art. 16a ustawy o usługach turystycznych. Cała konstrukcja komunikatu wskazywałaby, że ministerstwo powołuje się na obowiązek zapewnienia świadczenia zastępczego bez obciążania klienta dodatkowymi kosztami w przypadku niemożności wykonania przez organizatora przewidzianych w umowie usług, stanowiących istotną część programu imprezy. Tyle że powołując się na ten przepis w sytuacji, w której klienci nie mogli wrócić do kraju z powodu siły wyższej wynika z niezrozumienia pojęcia „świadczenia zastępczego”. Nie występuje ono tylko i wyłącznie na gruncie ustawy o usługach turystycznych, ale jest terminem używanym w prawie cywilnym. Zgodnie np. z art. 453 zd.1 k.c. jeżeli dłużnik w celu

zwolnienia się z zobowiązania spełnia za zgodą wierzyciela inne świadczenie, zobowiązanie wygasa. W tym przepisie mowa jest właśnie o świadczeniu zastępczym, podobnie jak w art. 16a ustawy o usługach turystycznych. Interpretacja tego pojęcia w kontekście przywołanych przepisów wskazuje, że świadczenie zastępcze jak sama nazwa wskazuje „zastępuje coś”. Jednym słowem zamiast jednego świadczenia wykonujemy drugie (np. zamiast wycieczki fakultatywnej do jednego miasta oferujemy wycieczkę do innego miasta) i chociaż częściowo zaspokajamy wierzyciela czyli naszego klienta. Można np. uznać, że świadczeniem zastępczym będzie podróż autokarem zamiast podróży samolotem, bo zapewniwszy podróż autokarem, promem, czy pociągiem, nie musimy już wracać samolotem. Absolutnie jednak nie można wywodzić, że świadczeniem zastępczym z tytułu niemożności powrotu do kraju jest zapewnienie turystom np. dodatkowego tygodniowego pobytu w Egipcie. Jego spełnienie nie zwalnia biura z zapewnienia klientom powrotu do kraju. Jest zatem świadczeniem dodatkowym (spełnianym dlatego, że nie można zapewnić alternatywnego środka transportu). Przy braku postanowień umownych jest świadczeniem nienależnym z tytułu realizowanej umowy.

Co trzeba było zrobić?

Przede wszystkim zasadnicze znaczenie będzie miała tu umowa o imprezę turystyczną. Można się jednak domyślać, że większość biur nie uregulowała kwestii, która ma tak szczególny charakter. Co zatem zrobić jeśli umowa milczy w tym zakresie? Na pewno nie możemy klientów zostawić na pastwę losu, ponieważ biuro ma obowiązek opieki nad nimi w takich sytuacjach. Biuro powinno rozważyć sfinansowanie klientom pobytu pod kątem również swojej sytuacji finansowej – taki gest jest po prostu ładny i będzie ukłonem w stronę klientów. Na pewno też zachęci turystów do dalszej współpracy. Jeśli jednak biuro nie ma możliwości lub chęci wykonania takiego gestu warto pomyśleć o instytucji bezpodstawnego wzbogacenia poprzez wykonanie świadczenia nienależ-

nego (czyli sytuacji w której biuro świadczy klientowi jakąś usługę nie będąc do tego zobowiązane). W tym przypadku należałoby zapewnić turystom dodatkowy nocleg i posiłki oraz wystąpić o zwrot wartości świadczeń po powrocie do kraju (art.405 w zw. z 410 k.p.c.). Trzeba jednak pamiętać, że przepisy stanowią wyraźnie, że jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do niego zobowiązany, nie może żądać jego zwrotu, chyba że jego spełnienie nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu. Co to oznacza? Po prostu jeśli biuro zaoferowało i zapłaciło za dodatkowy pobyt nie zastrzegając, że klient w całości lub w części będzie musiał zwrócić koszty, po powrocie nie otrzyma zwrotu pieniędzy. Jako podmiot profesjonalny powinno bowiem wiedzieć, że świadczenie jest nienależne i ewentualnie dokonać zastrzeżenia zwrotu. I najprawdopodobniej sąd przyjąłby, że biuro jest podmiotem, które widział, że musi zastrzec

zwrot. Fakt, że ministerstwo wprowadziło go w błąd raczej nie będzie miało w tym wypadku znaczenia.

Czyje ryzyko tego koszty

Nie należy też zapominać, że biuro ponosi odpowiedzialność na zasadzie ryzyka, a więc odpowiedzialność za wykonanie lub niewykonanie umowy nie zależy od jego winy. Nie ponosi jej jednak na podstawie ryzyka jeśli zdarzenie spowodowane było działaniem siły wyższej (art. 11a ustawy o usługach turystycznych). Jeśli zatem zdarzenia są nią spowodowane i nie są one ryzykiem biura, to odpowiedź na pytanie czyje jest to ryzyko jest jednoznaczna. Jest to ryzyko klienta.

Na marginesie należy zaznaczyć, że ponoszenie pełnych kosztów pobytu klienta może zostać uznane za niezgodne z zasadami współżycia społecznego. W przekonaniu autorki koszty powinny rozkładać się co najmniej równomiernie.

Orzecznictwo | Klient pozywa biuro za straty moralne?

Biuro przeprosi, ale tylko wyjątkowo

Niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy może spowodować, że biuro naruszy dobra osobiste swojego klienta.

Stan faktyczny: Powód domagał się zadośćuczynienia na jego rzecz częściowego zwrotu kosztów imprezy turystycznej, a także zobowiązania pozwanego biura do tego, aby przeprosiło go na piśmie (w prasie) za nieprzyjemności, które spotkały go podczas wykupionej wycieczki. Chodziło o przeproszenie za uchybienia w trakcie realizacji umowy turystycznej oraz zignorowanie – jak twierdził klient – złożonej reklamacji i zlekceważenie go podczas próby ugodowej. Biuro, twierdząc, że podczas wykonywania umowy nie mogło być mowy o uchybieniach, wniosło o oddalenie powództwa.

Rozstrzygnięcie sądu: Sąd okręgowy uznał, że zasadne jest roszczenie powoda o odszkodowanie, oddalił jednak żądanie zamieszczenia przeprosin w prasie. Wskazał, że w kodeksie cywilnym

istnieje generalna reguła stwarzająca możliwość domagania się przeprosin za naruszenie dóbr osobistych. Zgodnie z nią w razie ich naruszenia można żądać, aby osoba, która się tego działania dopuściła, złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w określonej formie. W art. 23 k.c. zamieszczony został przykładowy katalog dóbr osobistych takich jak zdrowie, cześć, wizerunek. Ponieważ powód nie wskazał jednak, jakie dobro osobiste naruszyło biuro podróży, wskazując jedynie, że chodzi o „straty moralne”, dlatego sąd przyjął, że chodzi o naruszenie zdrowia psychicznego oraz czci. Zdaniem sądu na skutek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania turysta może utracić oczekiwaną przyjemność z urlopu, odczuć związany z tym stres, mogą wystąpić u niego również inne dolegliwości. Niemniej jednak, aby móc mówić o naruszeniu dobra osobistego w postaci zdrowia, uchybienia biura muszą mieć charakter rażący.

Porady WT Przepisy • interpretacje przepisów • porady prawne • wyjaśnienia ekspertów • analizy

? **Chcielibyśmy w ramach podnoszenia kwalifikacji personelu jednemu z naszych pracowników dofinansować studia podyplomowe. Umowa ma zostać zawarta w połowie maja. Jakie przepisy obowiązują przy jej zawieraniu?**

Odpowiedź na niniejsze pytanie jest o tyle trudna, że aktualnie nie obowiązują żadne przepisy, które regulowałyby tę kwestię. Wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31.03.2009 r. (K 28/08) uznano, że regulacje dotyczące podnoszenia kwalifikacji przez pracowników są niekonstytucyjne i ustawodawcy pozostawiono rok od wydania wyroku na zmianę przepisów. Niestety Sejm w tym czasie nie uchwalił nowych przepisów. W efekcie zasady podnoszenia przez pracowników kwalifikacji przy współfinansowaniu pracodawcy, wynikające z kodeksu pracy oraz rozporządzenia przestały obowiązywać 11.04.2010 r., a nie zastąpiły ich inne przepisy. Obecnie ustawa nowelizująca kodeks pracy

jest po poprawkach Senatu, z tym, że wejdzie w życie po 30 dniach od dnia ogłoszenia (czyli najpóźniej w czerwcu). Przedstawiony stan prawny oznacza, że aktualnie w przepisach istnieje luka. Do tej pory znawcy tematu twierdzili, że strony zawieranych w tym czasie umów szkoleniowych mogą skorzystać z wynikającej z kodeksu cywilnego zasady swobody umów. Rozwiązanie to oznaczało, że zapisy umowy o podnoszenie kwalifikacji zawodowych muszą szczegółowo regulować wzajemne prawa i obowiązki jej stron, ale nie ma żadnych ograniczeń w tym zakresie wynikających z prawa pracy. Jedynie treść lub cel umowy nie powinny być sprzeczne z naturą stosunku prawnego, ustawą ani zasadami współżycia społecznego. Przyjmowano, że do tych umów będą stosowane tylko reguły wynikające z kodeksu cywilnego – takie stanowisko prezentowało m.in. MPiPS. Wszystko wskazuje jednak na to, że tak się nie stanie. Senat wprowadził bowiem do nowo uchwalonych przepisów poprawkę. Zgodnie z nią do pracowników, którzy rozpoczęli podnosze-

nie kwalifikacji zawodowych przed dniem wejścia w życie nowych przepisów, stosuje się przepisy, obowiązujące przed dniem 11.04.2010 r. Zdaniem autorki przepis taki nie jest zgodny z zasadami poprawnej legislacji oraz z konstytucją. Powoduje on bowiem w rzeczywistości wskrzeszenie jeszcze na dwa miesiące przepisów, które na mocy wyroku TK nie obowiązują i nie powinny mieć zastosowania. Niemniej jednak taka norma najprawdopodobniej będzie obowiązywała i dlatego najbezpieczniej było stosować dotychczasowe (choć nieobowiązujące) przepisy.

Podstawa prawna:

art. 300 k.p., art. 3531 k.c., rozporządzenie z dnia 12.10.1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych (Dz.U. 103, poz. 472, z późn. zm.), odpowiedź Biura Prasowego MPiPS z 9.04.2010 r. w sprawie podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników po 10.04.2010 r.